

Türkçe Öğretmenlerinin Öğrencilerin Ders ve Etkinliklere Katılım Notlarını Verme Durumlarının İncelenmesi

Examination into the Status of Turkish Teachers' Giving Grades on Students' Attendance to Class and Activities

Atilla DİLEKÇİ*

Öz

Ders ve etkinliklere katılım notları gözleme dayalı ölçme ve değerlendirmeyi içinde barındırır. Öğretmenler Türkçe dersinde dönemde her bir öğrenciye üç defa ders ve etkinliklere katılım notu verir. Bu çalışmada öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notlarını hangi ölçütlerle değerlendirdiği ve değerlendirmeye etki eden ders dışı unsurlar ortaya konmuştur. Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum desenine göre yapılmıştır. Bunun için 24 Türkçe öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiş elde edilen veriler içerik analizine göre çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notları için kullandıkları değerlendirme ölçütlerine baktığımızda bunlar ders ölçütleri, millî ahlaki değerler ve sosyal beceriler altında sınıflandırılabilir. Ders ölçütleri; derse etkin katılım, ödev yapma, derse karşı ilgi ve istek, ders performansları, ders ile ilgili sorumluluklarını yerine getirme, derse hazırlıklı gelme, ders araç ve gereçlerini bulundurma ve yazılı notlarıdır. Ders ve etkinliklere katılım notu değerlendirme sürecine kurallara uyma, öğrenci davranışları, sosyal etkinliklere katılım, veli baskısı ve sosyoekonomik durum etki eden ders dışı etmenlerdir. Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notlarının ders notunun hesaplanmasına etkisinin artırılmasını istedikleri belirlenmiştir.

* Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, Eposta: dilekciatilla@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-5393-9570

Atf için: Dilekçi, A. (2024). Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin ders ve etkinliklere katılım notlarını verme durumlarının incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 60(60), 227-245. DOI: 10.15285/maruaeabd.1369933

Anahtar Sözcükler: Ölçme ve değerlendirme, ders ve etkinliklere katılım notu, kanaat notu, performans notu.

Abstract

Grades on students' attendance to class and activities include observational assessment and evaluation. In Turkish language courses, each student is given a grade for his/ her participation in class and activities three times a semester. The objectives of this research were to investigate the criteria by which teachers evaluate students' attendance to class and activities and the extracurricular factors influencing the evaluation. Case study method was conducted on 24 Turkish language teachers through interviews that were analysed via content analysis. The criteria used by teachers towards the participation in class and activities were classified under the headings of course criteria, national moral values and social skills. Course criteria refer to effective class participation, submitting assignments, class engagement, course performance, fulfilling course responsibilities, coming prepared to class, having course materials and written notes. The extracurricular factors affecting the evaluation include compliance to rules, student behaviours, participation in social activities, parental pressure and socio-economic status. Teachers emphasized that the effect of the attendance grades of students to class and activities on the calculation of course grades were required to be increased.

Keywords: Measurement and evaluation, grades on students' attendance to class and activities, final grade, performance grade

Summary

Introduction

Grades on attendance to class and activities (also known as final or performance grades) was put into practice with the "Examination Regulation" issued in 1937 (Baykul, 2011) and it is a form of assessment and evaluation in which teachers evaluated students. This assessment and evaluation pattern was previously expressed as a teacher's final grade and has also been regarded as performance grade by students and teachers. In this research, it will be used as grades on attendance to class and activities as stated in the e-school system.

"Students are given two grades for participation in courses that have two or less hours weekly and three grades for the ones having more than two hours weekly" (Ministry of National Education, 2016). In accordance with the relevant regulation, the attendance grades for Turkish language course are required to be given six times in an academic year, as three times each semester.

The practices conducted according to the objectives of assessment and evaluation are diagnostic, formative and summative. Grade on attendance to class and activities can be said to have formative characteristics in that teachers monitor students during the class, evaluate learning and leads teaching process; however, it is summative in terms of giving students final grades at the end of the semester.

The attendance grades in which teachers evaluate students in schools have not been completely centred upon in the literature. Only one study on this subject has been encountered (Engin and İnci, 2012). The present study unveils the criteria by which teachers evaluate students' attendance to class and activities and the extracurricular factors influencing the evaluation. It was also aimed to

determine the criteria on the attendance grades to class and activities for Turkish language courses. Furthermore, teachers' opinions regarding the effect of these grades on the calculation of students' semester and end-of-year grades are attempted to be revealed.

Method

Case study method was conducted on 24 Turkish language teachers by carrying out through interviews where semi-structured interview forms including 5 open-ended questions were used. The data was analysed through content analysis.

Discussion and Conclusion

The majority of teachers were found to use a form that includes evaluation criteria while giving attendance grades. The criteria used by teachers towards the participation in class and activities were classified as course criteria, national moral values and social skills. Course criteria refer to effective class participation, submitting assignments, class engagement, course performance, fulfilling course responsibilities, coming prepared to class, having course materials and written notes. Besides, students were revealed to be evaluated based on reading habit, oral and written expression skills that are essential for Turkish language courses and on the curriculum acquisitions. There are also extracurricular factors affecting the evaluation as compliance to rules, student behaviours, participation in social activities, parental pressure and socio-economic status.

Students' attitudes and behaviours within the semester affect their grades on attendance to class and activities as well as their course achievements (Engin and İnci, 2012). Certain teachers were revealed to evaluate students depending on such criteria as being respectful and well-behaved. Students' being respectful to teachers is an important criterion for evaluation. Despite not being directly related to the course, students' having values and behaving accordingly is among the criteria of attendance grades.

The evaluation criteria used by teachers for students' attendance grades were found to vary, thereby decreasing the validity and reliability of assessment and evaluation. However, the fact that students do not know these criteria clearly decreases their trust in the evaluation system and hinders transparency (Engin and İnci, 2012). The fact that students think that each teacher has different criteria prevents them from developing a standard behaviour pattern in classes, preventing both the assessment and evaluation system and students' behaviours from being consistent.

Giriş

Bir dersin öğretim programı; hedef, içerik, öğretim süreci, ölçme ve değerlendirme olmak üzere çeşitli öğelerden oluşur. Bu öğelerden ölçme ve değerlendirme yapılan eğitimlerin amacına ulaşım ulaşmadığını, öğrencilerin kazanımları kazanıp kazanmadığını ortaya koyar. Böylece öğrenmenin ne düzeyde gerçekleştiğini belirler. Bu belirlemelere göre öğrenme süreci yeniden şekillenir.

Ölçme ve değerlendirme birçok amaç için farklı araçlarla gerçekleştirilir. Bir öğretmen yazılı sınavlar yaparak, öğrencilere proje görevleri, ders ve etkinliklere katılım notu vererek değerlendirme sürecini gerçekleştirebilir. “Ders ve etkinliklere katılım, öğrencilerin, sınıf veya okul içinde yaptıkları; eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, araştırma yapma gibi bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanındaki becerilerini kullanmasını ve geliştirmesini sağlayan, performansını değerlendirmeye yönelik çalışmaları” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2014).

Ders ve etkinliklere katılım notu öğretmenlerin öğrencilerinin sınıf içi ve dışı performanslarını değerlendirip kanaatlerine göre puan verdikleri bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımıdır. Ders ve etkinliklere katılım notu, 1937 yılında çıkarılan “Sınav Talimatnamesi”nden itibaren verilmeye başlanmış (Baykul, 2011), geçmişten beri öğretmenlerin öğrencileri değerlendirdiği bir ölçme ve değerlendirme şeklidir. Bu ölçme ve değerlendirme şekli önceden öğretmen kanaat notu olarak ifade edilmiş, öğrenci ve öğretmenler arasında zaman zaman sözlü notu ya da performans notu olarak da kullanılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde ders etkinliklerine katılım, e-okulda ders ve etkinliklere katılım olarak adlandırılmıştır (MEB, 2014). Bu çalışmada e-okulda ifade edildiği hâliyle kullanılacaktır.

MEB mevzuatında ders ve etkinliklere katılım notlarının bir eğitim öğretim yılının dönemlerinde kaç kez verileceği belirtilmiştir: “Öğrencilere her dönemde her bir dersin haftalık ders saati sayısı iki ve daha az olanlara iki, haftalık ders saati sayısı ikiden fazla olanlara ise üç defa ders etkinliklerine katılım puanı verilir” (MEB, 2016). İlgili yönetmelik gereği Türkçe dersi için ders ve etkinliklere katılım notlarının her dönem üç kez olmak üzere bir eğitim öğretim yılında altı defa verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Eğitim, öğrenci merkezli ve etkin katılıma doğru geliştikçe öğrencinin sınıf içi ders ve etkinliklere katılımının notlandırılması daha da önem kazanmıştır.

Ölçme ve değerlendirme amaçlarına göre yapılan işlemler çeşitli işlevlere sahiptir. Bunlar; tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici işlevlerdir (Atılgan, 2018). Ders ve etkinliklere katılım notları öğretmenin ders başında öğrencinin hazırbulunuşluğunu belirlemesi bakımından tanılayıcı; ders içinde öğrenciyi gözlemesi, öğrencinin öğrenmesini değerlendirmesi ve öğretime yön vermesi bakımından biçimlendirici; öğretmenin öğrenciye dönem sonunda karar notunu vermesi bakımından da değerlendirici bir işlevi olduğu söylenebilir (Atılgan, 2018). Ders ve etkinliklerine katılım sınıf ortamlarında öğrenci başarısı için önemlidir ve bunun değerlendirilmesi gerekir (Wright, 2014). Ders ve etkinliklere katılımın değerlendirilmesi, öğrencilerin ders katılımını artırır ve bu durum ders sürecini de olumlu etkiler (Czekanski ve Wolf, 2013). Katılımı teşvik etmeye yönelik yaygın bir yaklaşım, her öğrencinin sınıfa katılımı olarak katkısına belirli bir puan değeri atamaktır ve öğrencilerin öğrenme ortamına bağlılığı ve katkı gösterme sorumluluğu olarak görülür (Akpur, 2021; Czekanski & Wolf, 2013).

Ders ve etkinliklere katılım notları gözleme dayalı ölçme ve değerlendirmeyi içinde barındırır. Ders ve etkinliklere katılım, geleneksel kâğıt kalem sınavlarının dışında bir yapısı olması nedeniyle alternatif değerlendirme tekniklerinden birisi olarak kabul edilebilir (Engin ve İnci, 2012). Alternatif ölçme ve değerlendirmede ürün kadar süreç de değerlendirilir. Ders ve etkinliklere katılım notları öğrencilerin dönem boyunca gösterdiği performans gözlemlenerek değerlendirilir. Yapılan gözlem

sürecinde değerlendirme ölçütlerinin belirlenmeden yapılması notların ölçütlere bağlılığını azaltır. Türkçe dersi okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinden oluşan bir bütündür. Değerlendirme sürecinde bu becerilerden bazılarının ihmal edilmesi, bazı kazanımların değerlendirme dışında kalması ölçme ve değerlendirme açısından bir hata olduğu söylenebilir. Özellikle Türkçe dersinde sözlü iletişim becerilerini değerlendirmeye yönelik değerlendirme araçları hazırlamak ve uygulamak öğretmenler için zaman alıcı ve zorlayıcı olabilmektedir (Karatay ve Dilekçi, 2019). Öğretmenin bir değerlendirme aracı kullanmaması notların standart olmasını olumsuz etkileyebilir. Bu yapılandırılmamış bir doğal bir gözlem olarak nitelendirilebilir.

Derse katılım genellikle öğrenmenin önemli bir yönü olarak kabul edilir ve bu nedenle birçok ders için bir notlandırma ölçütüdür (Precourt & Gainor, 2019). Ders ve etkinliklere katılım puanlama ölçütleri ölçmenin kapsam geçerliğini etkiler (Engin ve İnci, 2012). Nitekim kapsam geçerliği ölçülmek istenen davranışları ne derece kapsadığıyla ilgidir ve davranışların yeterli derecede temsili gerekir (Kan, 2018). Birçok ders için ortak ölçütler olabileceği gibi her dersin kendine özel değerlendirme ölçütleri olması doğaldır. Öğretmenlerin öğrencilerinin ders ve etkinliklere katılım notlarını değerlendirirken; ilgi ve istek, etkin katılım, ödev yapma, yazılı notları, ders performansları, derse hazırlıklı gelme, ders araç ve gereçlerini bulundurma gibi ölçütleri dikkate aldıkları söylenebilir. Türkçe dersi özelinde öğrencinin dil becerilerini etkili kullanması ve kitap okuma alışkanlığı da ölçütler arasında yer alır. Yine öğrencilerin arkadaşlarıyla iş birliği yapması ve sosyal etkinliklere katılması da ölçme ve değerlendirme sürecinde dikkate alınabilmektedir. Her bir öğretmenin ders ve etkinliklere katılım puanlama ölçütleri farklılaşabilmektedir. MEB'in ilgili yönetmeliğinde öğrencilerin sınıf veya okul içinde yaptıkları eleştirel düşünme, problem çözme, okuduğunu anlama, araştırma yapma gibi bilişsel, duyuşsal, psikomotor becerilerinin değerlendirileceği ifade edilmiştir (MEB, 2014).

Ders ve etkinliklere katılım notunu dersle doğrudan bir ilgisi olmayan durumlar da etkileyebilmektedir. Öğrencilerin sosyoekonomik durumu ve velinin öğretmen üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkisi de bu değerlendirmeye karışan ders dışı etmenler olarak görülebilir (Engin ve İnci, 2012). Bu etmenler, ders odağındaki durumlar olmamakla birlikte öğretmenlerin değerlendirme süreçlerini etkileyebilmektedir. Ayrıca ders ve etkinliklere katılım notunu verme sürecini zorlaştıran öznellik, utangaçlık ve iletişim engelleri, kesinti, tutarsızlık ve öğrenci takibi gibi etmenler de söz konusudur. (Holly vd., 2024)

Öğrencinin yıl sonu puanı hesaplanırken ders ve etkinliklere katılım notlarının hesaplama ağırlığı ilgili yönetmelikte şöyle ifade edilmiştir. “Proje puanlarının aritmetik ortalaması ile ders etkinliklerine katılım puanlarının aritmetik ortalaması ayrı ayrı alınarak toplanıp ikiye bölünür. Bulunan sonuçla birinci ve ikinci sınav puanları toplanıp üçe bölünerek elde edilir” (MEB, 2018). Öğrencilerin nihai ders notunun hesaplanmasındaki öğretmenlerin verdiği ders ve etkinliklere katılım notlarının etkisinin proje notu varsa %17'den, proje notu yoksa %34'ten az olduğu söylenebilir.

Örgün eğitimde sürekli ve sıklıkla kullanılan bir ölçme ve değerlendirme yaklaşımı olmakla birlikte öğretmenler tarafından ders ve etkinliklere katılım notlarının nasıl verildiği ile ilgili alanyazında çalışmalar sınırlıdır (Engin ve İnci, 2012; Önel vd., 2020). Bu çalışmalar dolaylı olarak

ders ve etkinliklere katılım notu ölçme ve değerlendirme süreçleri ile ilişkilidir. Bunun için Türkçe öğretmenlerinin öğrencilerin ders ve etkinliklere katılım notlarını verme durumlarının, ders ve etkinliklere katılım not verme ölçütlerinin, ölçme ve değerlendirme sürecini etkileyen etmenler ortaya konmuş ve bu notların ders notunun hesaplanmasına etkisine ilişkin görüşleri belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Geçmişten beri okullarda öğretmenin öğrenciyi değerlendirdiği ders ve etkinliklere katılım notlarının ölçütleri, değerlendirmeyi etkileyen ders dışı etmenler, öğretmenlerin bu değerlendirme yaklaşımına bakışları alanyazında tam anlamıyla ortaya konmamıştır. Bununla birlikte ders ve etkinliklere katılım notlarına yönelik çalışmalar da sınırlıdır (Engin ve İnci, 2012; Czekanski ve Wolf, 2013; Holly vd., 2024; Wright, 2014). Bu çalışmada öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notlarını hangi ölçütlerle değerlendirdiği ve değerlendirmeye etki eden ders dışı unsurlar ortaya konmuştur. Ayrıca öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin dönem ve yıl sonu notlarının hesaplanmasındaki etkisi hakkındaki görüşleri ortaya koymak amaçlanmıştır. Böylece ölçme ve değerlendirme sürecinde kullanılan lakin üzerine çok düşünülmemeyen ders ve etkinliklere katılım notları çeşitli yönlerden ortaya konacaktır. Araştırma öğrenci, öğretmen ve veliler arasında tartışma konusu olan bu ölçme ve değerlendirme sürecinin aydınlatılması bakımından önemlidir.

Araştırmanın Soruları

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmenler ders ve etkinliklere katılım notu verme sürecinde değerlendirme aracı kullanmakta mıdır? Öğretmenlerin değerlendirme aracı kullanma/kullanmama gerekçeleri nelerdir?
2. Öğretmenler ders ve etkinliklere katılım notunu verirken öğrencileri hangi ölçütlere göre değerlendirmektedir?
3. Öğretmenlerin öğrencilere verdiği ders ve etkinliklere katılım notunu ders dışı hangi durumlar etkilemektedir?
4. Öğrencilerin yazılı puanları öğretmenlerin verdiği ders ve etkinliklere katılım notlarını nasıl etkilemektedir?
5. Öğretmenler verdikleri ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin yıl sonu notuna etkisini nasıl değerlendirmektedir?

Yöntem

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum desenine göre yapılmıştır. Durum deseninde mevcut bir konunun açıklanması, aydınlatılmasına çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmaya katılan gurubun konuya dair sorulara verdikleri cevaplar ile durum ortaya konur. Böylece durum tüm yönleriyle aydınlatılmaya çalışılır (Merriam, 1990). Bu çalışmada öğretmenlere öğrencilerinin ders etkinliklerine katılım notlarını değerlendirme sürecinde standart bir form kullanıp kullanmadıkları,

değerlendirme ölçütleri, değerlendirme sürecine etki eden ders dışı etmenleri ve ders etkinliklerine katılım notlarının öğrencinin ders notuna etki ağırlığına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplardan hareketle Türkçe dersi kapsamında öğretmenlerin öğrencilere verdikleri ders ve etkinliklere katılım notları anlaşılmasına çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu 12 farklı devlet ortaokulunda görev yapan 24 Türkçe öğretmendir. Çalışma grubundaki öğretmenler amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme göre oluşturulmuştur. Maksimum çeşitlilik örneklemede incelenen problemle ilgili kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışma bu durumlar üzerinden yürütülür (Büyüköztürk vd., 2021). Buna göre örneklem köy, ilçe ve il okullarında görev yapan 24 öğretmenden oluşturulmuştur. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Kişisel bilgiler		f
Cinsiyet	Erkek	14
	Kadın	10
Yaş	31-40	15
	41-50	7
	51 ve üzeri	2
Hizmet yılı	6-10 yıl	4
	11-15 yıl	5
	16-20 yıl	11
	21-25 yıl	2
	26-30 yıl	2
Öğrenim durumu	Lisans	16
	Yüksek lisans	6
	Doktora	2
Görev yeri	Köy	8
	İlçe	8
	İl	8

Tablo 1’de çalışma grubundaki öğretmenlerin daha çok erkek, 31-40 yaş aralığında 16-20 yıllık hizmet yılına sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu lisans mezunudur. Katılımcıların görev yerleri köy, ilçe ve il olmak üzere örneklemede eşit bir dağılım göstermiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile elde edilmiştir. Öğretmenler için hazırlanan form 5 açık uçlu sorudan oluşturulmuştur. Bu form Türkçe, ölçme ve değerlendirme alan uzmanlarına değerlendirilmek üzere gönderilmiştir. Uzmanlar görüşme sorularının

birincisinin kapsamının genişletilmesi, diğer soruların uygun olduğunu ancak cümlelerin daha anlaşılır yazılmasına dair görüş belirtmişlerdir. Görüşme formu uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Ön uygulama olarak görüşme formu üç öğretmene uygulanmış, formda bir değişiklik yapılmadan kullanımının uygun olduğu belirlenmiştir.

Öğretmen görüşme formundaki sorular, öğretmenlerin öğrencilerinin ders etkinliklerine katılım notlarını değerlendirme sürecinde standart bir form kullanıp kullanmadıkları, değerlendirme ölçütleri, değerlendirme sürecine etki eden ders dışı etmenler, öğrencilerin yazılı notlarının ders ve etkinliklere katılım notuna etkisi ve ders etkinliklerine katılım notlarının öğrencinin ders notuna etki ağırlığı ile ilgilidir.

Verilerin Toplanması

Veriler, gönüllü öğretmenler ile bire bir görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Bu görüşmelerin bir kısmı yüz yüze gerçekleştirilmiş, bir kısmı da çevrim içi platformlar üzerinden yapılmıştır. Her bir görüşmeler 15-30 dakika kadar sürmüştür. Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sürecinde veriler yazılı olarak kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada öğretmenlerden toplanan veriler içerik analizine göre çözümlenmiştir. İçerik analizinde toplanan veriler önce kavramsallaştırılır, kavramlar mantıksal sıraya göre düzenlenir daha sonra veriyi açıklayan temalar saptanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Veriler içerik analizine göre araştırmacı ve bir Türkçe eğitimi alan uzmanı tarafından çözümlenmiştir. İçerik analizi için öncelikle katılımcı öğretmenler Ö1, Ö2... şeklinde kodlanmıştır. Ardından öğretmenlerden elde edilen veriler incelenmiş, temalar oluşturulmuş ve uygun temalar altında değerlendirilmiştir. Çözümlenen veriler ilgili tema altında ifade edilmiş, kod ve sıklıkları belirlenmiştir. Temalar altında öğretmen görüşlerinden kesitler sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada ulaşılan sonuçların doğruluğunun sağlanması için araştırmanın geçerlik şartlarının sağlanması gerekir. Araştırmada geçerlilik için araştırmanın bütün aşamaları ayrıntılı açıklanır ve raporlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Öğretmenlerin ders etkinliklerine katılım notlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada araştırmanın bütün süreçleri açıklanmış ve bulgulara nasıl ulaşıldığı ayrıntılarıyla raporlanmıştır.

Araştırma sonuçlarının güvenilirliği için elde edilen veriler araştırmacı ve bir uzman ayrı ayrı çözümlenmiştir. Ayrı ayrı yapılan veri çözümlenmesi sonrası ulaşılan sonuçlar karşılaştırılmış ve bu sonuçların %89 oranında benzer olduğu belirlenmiştir. Bu benzerlik araştırma güvenirlığının tutarlılığını ifade eder. Nitekim Miles ve Huberman'ın (1994) güvenirlilik hesaplama formülüne göre bu tutarlılık oranı güvenilirliğin göstergesidir. Üzerinde uzlaşamayan geri kalan veriler araştırmacı ve uzman tarafından bir araya gelinerek tekrar çözümlenmiş ve bu verilerin uygun olan temalara kodlanmasında uzlaşmıştır.

Etik Kurallara Uygunluk

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Önergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Araştırma için etik kurul izni alınmıştır. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 09/01/2023 tarihli karar 2023/13 belge numarası ile uygun bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde ulaşılan bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine uygun olarak tablolar hâlinde gösterilmiştir.

Öğretmenlerin Ders ve Etkinliklere Katılım Notu Verirken Değerlendirme Aracı Kullanma Durumları ve Gerekçeleri

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notu verirken değerlendirme aracı kullanma durumlarına ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 2’de, öğretmenlerin değerlendirme aracı kullanma/kullanmama gerekçeleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerin Değerlendirme Aracı Kullanma Durumları

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Değerlendirme formu kullanma	Dereceli puanlama anahtarı	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15, Ö18, Ö22, Ö23	12
	Kontrol listesi	Ö3, Ö5, Ö11, Ö12, Ö14, Ö24	6
Değerlendirme aracı kullanmama	Doğal gözleme göre kanaat belirtme	Ö10, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21	6

Öğretmen görüşlerinin değerlendirme formu kullanma ve değerlendirme aracı kullanmama teması altında ifade edilmiştir. Öğretmenlerin genelde ders ve etkinliklere katılım notunu değerlendirme aracı olarak dereceli puanlama anahtarı ve kontrol listesi kullandığı, araştırmaya katılan diğer öğretmenlerin herhangi bir değerlendirme aracı kullanmadıkları doğal gözleme göre kanaat belirttikleri belirlenmiştir.

Değerlendirme formu kullanma

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 18’inin, değerlendirmede bir standart oluşturmak için çeşitli ölçütleri içeren değerlendirme formu kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Bütün öğrenciler için standart değerlendirme formu kullanıyorum (Ö2), Ders ve etkinliklere katılım notları için belirli ölçütlerden oluşan form ile değerlendiririm (Ö4), Zümre toplantılarında belirlediğim ölçütleri barındıran bir puanlama ölçeğimiz var (Ö6), Hazırladığım rubrikler ile öğrenciyi puanlarım (Ö18), Klasik ödev takip çizelgesi ve ders içi etkinlik formuna artı eksi koyarak değerlendirmeler yapıyorum (Ö24) ...”

Değerlendirme aracı kullanmama

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 6'sı, ders ve etkinlik notlarını değerlendirirken bir değerlendirme aracı kullanmadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Yıl içinde yaptığım öğrenci gözlemlerime göre öğrencilerin kanaat notlarını veririm (Ö10), Kanaat notlarını ders içi performanslarına bakarak veririm (Ö16)...”

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notu verirken değerlendirme aracı kullanma/kullanmama gerekçelerine ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlerin Değerlendirme Aracı Kullanma/Kullanmama Gerekçeleri

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Notlarda standartlaşma	Puanlamada standart ölçüt kullanma	Ö1, Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15, Ö18, Ö22	9
	Ders kazanımlarının bütüne yönelik değerlendirme	Ö4, Ö6, Ö12, Ö23, Ö24	5
	Notların adil olması	Ö3, Ö5, Ö11, Ö14,	4
Zaman ve iş yükü	Okullarda iş yükünün çok olması	Ö10, Ö17, Ö21	3
	Zaman alıcı bir süreç olması	Ö16, Ö19, Ö20	3

Öğretmen görüşleri değerlendirme formu kullanma/kullanmama gerekçeleri notlarda standartlaşma, zaman ve iş yükü temaları altında ifade edilmiştir.

Notlarda standartlaşma

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 18'i, ders ve etkinlik notlarının standart olması için değerlendirme aracı kullandıklarını ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Öğrenci puanlamada standartlaşma olmasını istediğim için değerlendirme ölçekleri kullanırım (Ö1), Becerilerin bütüne yönelik değerlendirme yapayım diye ölçütler belirlerim ve rubrik hazırlarım (Ö6), Adil bir puanlama için (Ö11) ...”

Zaman ve iş yükü

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 6'sı, ders ve etkinlik notlarını değerlendirirken zaman ve iş yükü gerekçeleriyle değerlendirme aracı kullanmadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Okullarda çok fazla iş yükümüz var (Ö17), Yıl içinde birçok öğrenci için rubrik hazırlamak çok zaman alıyor (Ö20)...”

Öğretmenlerin Ders ve Etkinliklere Katılım Notu için Öğrencileri Değerlendirme Ölçütleri

Ders ve etkinliklere katılım notu için öğretmenlerin öğrencilerini değerlendirme ölçütlerine ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Ders ve Etkinliklere Katılım Notu Değerlendirme Ölçütleri

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Ders ölçütleri	Derse etkin katılım	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24	15
	Ödev yapma	Ö3, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö15, Ö19, Ö21, Ö23	11
	Derse karşı ilgi ve isteği	Ö2, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12, Ö16, Ö20, Ö22	8
	Ders performansları	Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö14, Ö20	6
	Ders ile ilgili sorumluluklarını yerine getirme	Ö5, Ö13, Ö17, Ö22	4
	Derse hazırlıklı gelme	Ö2, Ö5, Ö10	3
	Ders araç ve gereçlerini bulundurma	Ö10, Ö20	2
	Yazılı notları	Ö16, Ö21	2
	Kitap okuma alışkanlığı	Ö19, Ö20	2
	Sözlü ve yazılı anlatım becerisi	Ö2	1
	Program kazanımlarına göre değerlendirme	Ö18	1
Değerler	Öğretmenlere ve arkadaşlarına saygılı olma	Ö5, Ö6, Ö11, Ö13, Ö21	5
	Çalışkan davranışlar sergileme	Ö7, Ö12, Ö17	3
	Ahlaki davranışlar sergileme	Ö17, Ö18	2
Sosyal beceriler	Grup çalışmasında iş birliği yapma	Ö3, Ö5	2
	Sosyal etkinliklere katılım	Ö6	1

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notları için değerlendirme ölçütleri ders ölçütleri, değerler ve sosyal beceriler temaları altında ifade edilmiştir.

Ders ölçütleri

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 20'si, ders ve etkinliklere katılım notunu verirken öğrencilerin ders performanslarını göz önünde bulundurduklarını belirtmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Yıl içinde kullanmak için hazırladığım formlara göre değerlendiriyorum (Ö1), İlgi, sözlü ve yazılı anlatım becerisi, etkin katılım, derse hazırlıklı gelme, yaratıcı düşünce (Ö2), Ders içi katılım ve ev ödevleri (Ö3), Ödev takibi, derse hazırlıklı gelme, sorumluluk almaya istekli olma, derse katılım sağlama (Ö5), Derslere katılım, ödevleri yapma (Ö6), Öğrencinin ilgisi ve isteğini gözlemleyerek veriyorum (Ö7), Derse hazırlıklı gelme, derse katılım, ödevlerini yapma, ders araç gereçlerini bulundurma, ders esnasındaki davranışlar (Ö10), Ödev yapma, derse etkin katılım (Ö11), Onların ders içi yıllık performansına göre (Ö14), Dersteki tavır ve davranışları ve yazılı notları (Ö16), Kitap okuma, ders etkinliklerine katılım, ödevlerini düzenli olarak yapma (Ö19).”

Değerler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 10'u, saygılı olma, çalışkan olma ve ahlaklı davranışlar sergileme gibi değer ölçütlerini dikkate aldığı belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Öğretmenlere ve arkadaşlarıma karşı sergilediği davranışlar (Ö6), Öğrencinin gayretini gözlemleyerek veriyorum (Ö7), Öğrenci davranışları (Ö11), Emek ve gayret (Ö12), Sorumluluk alabilme, öğrenci davranışları (Ö13), Öğrencinin emeğine, çabasına, dürüstlüğüne, duruşuna, sorumluluk bilincine göre değerlendiriyorum (Ö17), Davranış kriterlerine göre (Ö18), Arkadaş ve öğretmenlere karşı tutum ve davranışlar (Ö21)”

Sosyal beceriler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 3'ü, sosyal becerileri ders ve etkinliklere katılım notuna değerlendirme ölçütü olarak eklediğini, iş birliği ve sosyal etkinliklere katılım gibi ölçütleri dikkate aldığını ifade etmiştir.

“Grup çalışması (Ö3), Arkadaşlarıyla dersle ilgili paylaşımları (Ö5), Sosyal faaliyetlere katılım (Ö6)”

Öğretmenlerin Ders ve Etkinliklere Katılım Notu Değerlendirme Sürecine Etki Eden Durumlar

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notu değerlendirme sürecine etki eden ders dışı durumlara ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Ders ve Etkinliklere Katılım Notu Değerlendirme Sürecine Etki Eden Ders Dışı Etmenler

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Ders dışı etmenler	Kurallara uyma	Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö20, Ö24	9
	Öğrenci davranışları	Ö10, Ö14, Ö17, Ö18, Ö24	5
	Veli baskısı	Ö10, Ö11, Ö14, Ö18, Ö21	5
	Sosyoekonomik durum	Ö10, Ö14, Ö18	3
	Sosyal etkinliklere katılım	Ö6, Ö20	2

Öğretmenlerin öğrencilerin ders ve etkinliklere katılım notlarını değerlendirme sürecine etki eden ders dışı durumlar ders dışı etmenler teması altında ifade edilmiştir.

Ders dışı etmenler

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 13'ü, kurallara uyma, öğrenci davranışları, veli baskısı, sosyoekonomik durum ve sosyal etkinliklere katılım gibi öğrencinin ders dışı durumlarının da ders ve etkinliklere katılım notunu değerlendirmelerini etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal faaliyetlere katılımı iyiye ders içi notlarından birini yüksek giriyorum (Ö6), Kriterler genel olsa da puanlama esnasında öğrencinin ailevi durumu, evde ders çalışacak ortamının olup olmaması gibi etkenler puanlamaya yansıtıyor (Ö10), Ders kurallarına uyma (Ö15), Kurallara uyma (Ö16), Sosyal faaliyetler, davranış, kurallara uyma, iletişim (Ö20), Öğrencilerin sosyal ekonomik düzeyi düşükse ve okula gitmeleri engellenecekse bu öğrencilere yüksek not verebilirim (Ö21), Kurallar davranışlar, iş birliği, iletişim (Ö24).”

Öğrencilerin Yazılı Puanlarının Öğretmenlerin Verdiği Ders ve Etkinliklere Katılım Notlarını Etkileme Durumları

Öğrencilerin yazılı puanlarının öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notunu değerlendirme sürecine nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Yazılı Notlarının Ders ve Etkinliklere Katılım Notunu Etkileme Durumu

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Yazılı sınavları dikkate alma	Yazılı notlarına göre öğrenciyi değerlendirme.	Ö1, Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24	16
	Öğrencinin yazılı notlarının ortalamasının üzerinde not verme.	Ö4, Ö6, Ö11, Ö17	4
	Yazılı notları düşükse notları yükseltmek için değerlendirme yapma	Ö15	1
Yazılı sınavları dikkate almama	Değerlendirmede yazılı notlarını dikkate almama.	Ö2, Ö13, Ö16	3

Öğretmenlerin öğrencilerin ders ve etkinliklere katılım notlarını değerlendirme sürecine öğrencilerin yazılı notlarını dikkate alıp almama durumlarına göre yazılı sınavları dikkate alma ve yazılı sınavları dikkate almama temaları altında ifade edilmiştir.

Yazılı sınavları dikkate alma

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 21’i, ders ve etkinliklere katılım notunu değerlendirirken öğrencilerin yazılı sınav notlarını dikkate aldıkları belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Verdiğim not yazılı ortalamasını düşürmez (Ö4), Yazılı puan ortalamasının altında not vermiyorum (Ö6), Yazılı notlarının zaman zaman etkisinde kalmaktayım (Ö9), Öğrencinin sınav puanı düşük gelmişse ve öğrenci dönem boyunca iyi bir performans göstermişse, ders ve etkinliklere katılım puanını normalden daha fazla veriyorum (Ö15), Çoğunlukla öğrencilerin yazılı puanlarını dikkate alırım (Ö18).”

Yazılı sınavları dikkate almama

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 3’ü, ders ve etkinliklere katılım notunu değerlendirirken öğrencilerin yazılı sınav notlarını dikkate almadıklarını ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Yazılı notlarımı mümkün olduğunca dikkate almamaya çalışıyorum (Ö2), Ders ve etkinliklere katılım notlarını verirken öğrencilerin yazılı notlarını görmezden gelirim (Ö13), Yazılı notlarımı dikkate almıyorum (Ö16)”

Öğretmenler Verdikleri Ders ve Etkinliklere Katılım Notlarının Öğrencilerin Yıl Sonu Notuna Etkisi Ağırlığı

Öğretmenlerin verdikleri ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin yıl sonu notuna etki ağırlığına ilişkin görüşleri incelenmiş ve ulaşılan bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Ders ve Etkinliklere Katılım Notunun Öğrenci Ders Notuna Etki Ağırlığı

Tema	Alt tema	Katılımcılar	f
Ortalamaya etkisi artırılmalı	Ders ve etkinliklere katılım notlarının sınav ortalamalarına etkisi artırılmalı.	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23	17
	Yazılı notları ile ders notuna eşit oranda etki etmeli.	Ö10, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21	6
Ortalamaya etkisi yeterli	Ders ve etkinliklere katılım notlarının sınav ortalamalarına etkisi yeterlidir.	Ö1, Ö3, Ö9, Ö13, Ö22	5

Öğretmenlerin öğrencilerin ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin yıl sonu notlarına etkisine ilişkin görüşleri ortalamaya etkisi artırılmalı ve ortalamaya etkisi yeterli temaları altında ifade edilmiştir.

Ortalamaya etkisi artırılmalı

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 17’si, verdikleri ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin yıl sonu not ortalamasının daha fazla etki etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Diğer bir deyişle öğrencinin yıl sonu ders puanının hesaplanmasında ders ve etkinliklere katılım notu ağırlığının artırılması yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Etkisi fazla olmalı. Öğrencilerin derste daha aktif olmaları sadece yazılı notuna güvenmemeleri dersleri zevkli hâle getirir (Ö2), Az buluyorum. Etki oranının artması olumlu olur (Ö4), Şu an ki etkisinden daha fazla olması gerektiği kanaatindeyim (Ö11), Benim görüşüm yazılı sınavların ağırlığı ile ders ve etkinliklere katılım notlarının ağırlığının eşit olması yönündedir (Ö16), Yazılı notu kadar etkili olmalıdır (Ö21).”

Ortalamaya etkisi yeterli

Araştırmaya katılan öğretmenlerden 5’i, ders ve etkinliklere katılım notlarının öğrencilerin yıl sonu notuna etkisinin yeterli olduğunu ifade etmiştir. Öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda verilmiştir.

“Yeterli buluyorum (Ö1), Mevcut durum yeterli. Fazlası öznel değerlendirmeye sebep olacaktır (Ö9), Şu anki sistemi doğru buluyorum (Ö13), Ortalamaya etkisini yeterli buluyorum. Aksi takdirde sınav notu olduğundan çok daha yüksek göstermesindeki etkisini yanlış buluyorum (Ö22).”

Tartışma ve Sonuç

Okullarda geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının sürdürdüğü alanyazında sıklıkla dile getirilmektedir (Akata, 2009; Canbulat, Bıçak ve Uyumaz, 2017; Gelbal ve Kelecioğlu, 2007; Göçer, 2018; Karadüz, 2009; Metin ve Demiryürek, 2009; Yıldırım, 2006; Yiğit ve Kırmırlı, 2014). Geleneksel ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının yanında bütün öğretmenler nihai notu belirlerken yalnızca yazılılar değil, ders ve etkinliklere katılım puanlarından da yararlanır (Önel vd., 2020). Geçmişte kanaat notu olarak ifade edilen günümüzde ders ve etkinliklere katılım notu olarak adlandırılan ölçme ve değerlendirme faaliyeti öğretmenlerin yıl boyunca yaptığı öğrenci gözlemine dayanır. Ders ve etkinliklere katılım notlarının süreç odaklı bir gözleme dayalı olması nedeniyle bu, tamamlayıcı bir ölçme ve değerlendirme faaliyeti olarak düşünülebilir. Bununla birlikte sınıf katılımının değerlendirilmesi son derece öznel bir değerlendirme biçimidir ve yoruma açık olabilir. (Holly vd., 2024). Öğretmenlerin bu gözlemi belli değerlendirme aracı ile yapması notların güvenilir ve geçerli olmasını sağlar. Bu araştırmada öğretmenlerin genelinde ders ve etkinliklere katılım notlarını verirken değerlendirme ölçütlerinin yer aldığı formları kullandıkları belirlenmiştir. Hatta değerlendirmede bütünlük ve adaletin sağlanması için bazı öğretmenler zümre öğretmen grubu ile sene başında belirledikleri ölçütleri barındıran bir puanlama ölçeği kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmının herhangi bir değerlendirme formu kullanmadığı, yıl boyunca öğrencileri ders içi ve dışı yapılandırılmamış gözleme dayanarak değerlendirdikleri buldukları belirlenmiştir. Araştırmalar öğretmenlerin değerlendirme rubrikleri, performans listeleri (Czekanski ve Wolf, 2013; Holly vd., 2024) ve ödev kontrol çizelgelerini ders ve etkinliklere katılım notları için bir değerlendirme aracı olarak kullandıkları ortaya konmuştur (Önel vd., 2020). Verilen ders ve etkinliklere katılım notları için ölçütleri belirlenmiş formlar kullanılması yapılan değerlendirmenin geçerlik ve güvenilirliğini artıracaktır. Bu sebeple derslerde yapılacak ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin daha özenli yapılmasında yarar vardır (Maden ve Durukan, 2011).

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notları için kullandıkları değerlendirme ölçütlerine baktığımızda bunlar ders ölçütleri, millî ahlaki değerler ve sosyal beceriler altında sınıflandırılabilir. Ders ölçütleri; derse etkin katılım, ödev yapma, derse karşı ilgi ve istek, ders performansları, ders ile ilgili sorumluluklarını yerine getirme, derse hazırlıklı gelme, ders araç ve gereçlerini bulundurma ve yazılı notlarıdır. Bunun yanında Türkçe dersi özelinde önemli olan kitap okuma alışkanlığı, sözlü ve yazılı anlatım becerisi ve Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarına göre değerlendirme ölçütlerine göre öğrencilerin değerlendirildiği belirlenmiştir. Öğretmenler sınavlar için hazırladıkları ölçme araçlarında daha çok öğrencilerin okuduğunu anlama becerisini ölçmeye çalışmaktadır (Karatay ve Dilekçi, 2019). Az sayıdaki öğretmenin ders ve etkinliklere katılım notlarıyla öğrencilerin sınırlı da olsa sözlü anlatım becerisini de dikkate alarak değerlendirmeler yaptığı söylenebilir. Sınıf içi ders ve etkinliklere katılımın puanlanmasının öğrencilerin derse hazırlıklı gelmesi, disiplin sağlaması,

iş birliği ve iletişim becerisinin gelişimi, işlenen konulara yönelik etkin düşünme süreçleri yapması bakımından katkısı olduğunu belirtmişlerdir (Czekanski ve Wolf, 2013; Holly vd., 2024). Ders ve etkinliklere katılım bu bakımdan öğrenme sürecini olumlu desteklediği söylenebilir.

Ders ve etkinliklere katılım notu değerlendirme sürecine etki eden ders dışı etmenler de mevcuttur. Bunlar; kurallara uyma, öğrenci davranışları, sosyal etkinliklere katılım, veli baskısı, ve sosyoekonomik durumdur. Sadece ders başarısı değil öğrencinin dönem içerisindeki tutum ve davranışları da ders ve etkinliklere katılım notu üzerinde açıkça etkili olmaktadır (Engin ve İnci, 2012). Öğretmenlerden bazılarının öğrencileri saygılı olma ve ahlaklı davranışlar sergileme ölçütlerine göre değerlendirdiği belirlenmiştir. Öğrencinin öğretmenlerine karşı saygılı olması öğretmenler için önemli bir ölçüttür. Doğrudan ders ile ilgili olmasa da öğrencilerin değerlere sahip olması ve bunları davranışlarına yansıtması ders ve etkinliklere katılım notu ölçütleri arasında yer almıştır. Öğrencinin çalışkanlığı, dürüst olması, sorumluluk sahibi olmasının öğretmenlerde olumlu bir etki oluşturduğu bunun ders ve etkinliklere katılım notunu artırdığı söylenebilir. Öğretmenlerin öğrenci hakkındaki kanaatlerinin Türkçe akademik başarı puanına etki ettiği anlaşılmaktadır (Karataş ve Dilekçi, 2019).

Sosyal etkinliklere katılım ve sosyal becerilere sahip olma öğretmenlerin değerlendirme ölçütleri arasında yer almıştır. Bu bulgu Engin ve İnci (2012) araştırma bulgusuyla benzeşmektedir. Öğrencilerin grup çalışmalarında iş birliği yapması öğrencinin ders ve etkinliklere katılım notunu artıran etmenler arasında yer almıştır.

Araştırmada ders ve etkinliklere katılım notunu etkileyen etmenler arasında veli baskısı ve sosyoekonomik durum vardır. Buna göre öğretmenler bazı velilerin ölçme ve değerlendirme sürecinde öğretmen üzerinde oluşturdukları baskı nedeniyle öğrencilere daha yüksek not verme eğiliminde olabilmektedir. Bu durum ölçme ve değerlendirme sürecine karışan hata olarak görülebilir. Velilerin eğitimi destekleyen çok önemli bir unsur olduğu bilinmekle birlikte eğitim öğretim sürecine müdahalesi öğretmenler bakımından istenmeyen bir durumdur.

Öğrencilerin sosyoekonomik durumlarına bağlı olarak derslere katılımlarının az bir kısım öğretmenin not verme süreçlerini etkilediği belirlenmiştir. Bu öğretmenlerin özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük öğrencilere olumlu ayrımcılık yaptıkları bu öğrencilerin çabalarını yüksek notlarla takdir etmek istedikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin bu notlarla öğrencilerin motivasyonunu yükseltmeye çalıştıkları söylenebilir. Özel durumlarda öğretmenlerin öğrencilerinin sosyoekonomik durumunu göz önünde bulundurabilecekleri belirlenmiştir (Engin ve İnci, 2012). Önel vd. (2020), öğretmenlerin öğrencilerin diploma not ortalamalarının yüksek olması için ders ve etkinliklere katılım notlarını yüksek verme eğiliminde olduğunu belirlemişlerdir. Öğretmenler yüksek not verme eğiliminin nedeni olarak bazı okullarda notların bilinçli olarak yükseltilmesini göstermişlerdir. Öğretmenler diploma not ortalamalarının öğrencilerin akademik kariyerini etkileyebileceği nedeniyle yüksek puan vermeye eğilimli oldukları anlaşılmakta ancak bu durum adil ve geçerli nihai notların oluşmasını engellemektedir. Ayrıca bazı okullardaki öğretmenlerin yüksek not verme eğilimi, diğer okullardaki öğretmenlerin yüksek not vermeleri üzerinde bir etki yaptığı da söylenebilir.

Öğretmenlerin ders ve etkinliklere katılım notları için kullandıkları değerlendirme ölçütlerinin farklılaştığı, tam olarak benzeşmediği ve çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Sınıf katılımının değerlendirilmesi özne yorumuna açık bir değerlendirme biçimidir (Holly vd., 2024). Bu durum okullar arasında yapılan ölçme ve değerlendirmenin standartlaşmasını engelleyen bir durum olmuştur. Ayrıca öğrencilerin bu ölçütleri açık bir şekilde bilememesi öğrencilerin bu değerlendirme sistemine güvenini azaltmakta ve şeffaflığı engellemektedir (Engin ve İnci, 2012). Her bir öğretmenin ayrı bir değerlendirme ölçütü olması öğrencilerin derslerde standart bir davranış geliştirmesini engellediği söylenebilir.

Ders ve etkinliklere katılım notunu yazılı notlarının etkilediği de belirlenmiştir. Engin ve İnci (2012) araştırmalarında hem öğrencilerin hem öğretmenlerin böyle bir algıya sahip olduklarını belirlemişlerdir. Öğretmenlerin öğrencileri değerlendirirken öğrencilerin yazılılardan aldıkları notları göz önünde bulundurdıkları, yazılı notlarının ortalamasının üzerinde not vermeye gayret ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında yazılı notları düşük öğrencilerin notlarını yükseltmek için ders ve etkinliklere katılım notları verdikleri söylenebilir.

Öğrencinin yıl sonu puanı hesaplanırken ders ve etkinliklere katılım notlarının hesaplama ağırlığı ilgili yönetmelikte şöyle ifade edilmiştir. “Proje puanlarının aritmetik ortalaması ile ders etkinliklerine katılım puanlarının aritmetik ortalaması ayrı ayrı alınarak toplanıp ikiye bölünür. Bulunan sonuçla birinci ve ikinci sınav puanları toplanıp üçe bölünerek elde edilir” (MEB, 2018). Öğrencilerin nihai ders notunun hesaplanmasındaki öğretmenlerin verdiği ders ve etkinliklere katılım notlarının etkisinin proje notu varsa %17’den, proje notu yoksa %34’ten az olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin yıl boyu yaptıkları gözlemin sonucunda verdikleri bu notların ders notunun hesaplanmasına etkisinin artırılmasını istedikleri belirlenmiştir. Öğrencilere verilen ders ve etkinliklere katılım notlarının yazılı notları ile eş değer görülmesi ve dönem sonu notlarının öyle hesaplanmasını dile getirmişlerdir. Yıl boyunca ders içi ve dışında öğrenciyi gözlemleyen, öğrenci performansına şahit olan öğretmenlerin bu isteğinde haklı olduğu söylenebilir. Ancak her bir öğretmenin ayrı bir değerlendirme ölçütü kullandığı düşünüldüğünde öncelikle bütün Türkçe öğretmenlerinin standart bir değerlendirme aracı kullanması sağlanmalı, ardından ders ve etkinliklere katılım notlarının dönem sonu ders puanına etkisinin artırılmasının doğru olacağı söylenebilir. Aksi takdirde yapılacak özne değerlendirmeler sonucunda ders başarılarının öğrenci mezuniyet notlarını belirleyeceği ve bunun da sınavsız öğrenci alan ortaöğretim kurumlarına geçişi olumsuz etkileyeceği söylenebilir. Zira ders ve etkinliklere katılım notu öğretmenin inisiyatifinde olan bir nottur (Engin ve İnci, 2012). Öğretmenin bu inisiyatifinin geçerli ve güvenilir olması için belli bir standart oluşturmak gerekir.

Öneriler

Ders ve etkinliklere katılım notlarının geçerli ve güvenilir olması için ölçütlerin önceden belirlenmesi, şeffaflık için öğrencilere bunlar hakkında bilgi verilmesi, adaletin sağlanması için her bir öğrenci için değerlendirme formu kullanılması önerilmiştir. Ders dışı etmenlerin değerlendirme aracındaki ölçütler arasında yer almaması başarılı bir ölçme ve değerlendirme yapılmasına imkân sağlayacaktır. Ders ve etkinliklere katılım ölçütlerinin her bir ders için program kazanımlarına göre oluşturulması gerekir. Türkçe dersi özelinde de değerlendirme formuna dil becerilerine uygun

ölçütler konması yararlı olacaktır. Ders ve etkinliklere katılım notlarının neyi ifade ettiği, nasıl yapılabileceği hakkında hizmet içi eğitimler ile öğretmenlerin bilgilendirilebilir.

Etik Kurul İzni

Bu araştırma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik kurulunun 09.01.2023 tarihli 2023/01 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Kaynaklar

- Akata, A. (2009). *Türkçe programıyla ilgili ölçme ve değerlendirme sürecinin işlevselliği üzerine bir araştırma* (yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Akpur, U. (2021). Does class participation predict academic achievement? A mixed-method study. *English Language Teaching Educational Journal*, 4(2), 148-160
- Atılğan, H. (2018). Değerlendirme ve not verme. İçinde Hakan Atılğan (Ed.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (315-362)(11. baskı). Anı Yayıncılık.
- Baykul, Y. (2011). Türklerde eğitimde ölçme ve değerlendirme. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi* (Özel Sayı), 1, 32.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. baskı). Pegem Akademi.
- Canbulat M., Bıçak B. ve Uyumaz G. (2017). Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları ölçme ve değerlendirme yaklaşımları. *International Journal of Languages' Education and Teaching* 5(1), 462-477.
- Czekanski, K. E. & Wolf, Z. R. (2013). Encouraging and Evaluating Class Participation. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 10(1), 1-13.
- Engin, A. O. ve İnci, B. (2012). Alternatif değerlendirmede öğretmenlerin kanaat notu kullanım kriterleri (Kars ili örneği). *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3(4), 9-40.
- Gelbal, S. ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterli algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Göçer, A. (2018). Türkçe öğretmeni özel alan yeterliklerinin ölçme değerlendirme bileşenleri ve performans göstergeleri bağlamında incelenmesi. *BEÜ-SBE Dergisi*, 7(1), 194-210.
- Holly, C., Porter, S., Vitale, T. R., & Echevarria, M. (2024). Grading participation in the classroom: The assumptions, challenges, and alternatives. *Teaching and Learning in Nursing*, 19(1), 27-33.
- Kan, A. (2018). Ölçme aracında bulunması gereken nitelikler. İçinde Hakan Atılğan (Ed.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (43-102)(11. baskı). Anı Yayıncılık.
- Karadüz, A. (2009). Türkçe öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yapılandırmacı öğrenme kavramı bağlamında eleştirisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII(1), 189-210.
- Karatay, H. & Dilekçi, A. (2019). Türkçe öğretmenlerinin dil becerilerini ölçme ve değerlendirme yeterlikleri. *Milli Eğitim Dergisi, Temel Eğitim*, 685-716. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/51765/674598>
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe dersi öğretmenlerinin ölçme değerlendirmeye ilişkin algıları. *Milli Eğitim*, 190, 212-233.
- Merriam, S. B. (1990). *Case study research in education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Metin, M. ve Demiryürek, G. (2009). Türkçe öğretmenlerinin yenilenen Türkçe öğretim programlarının ölçme-değerlendirme anlayışı hakkındaki düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 37-51.
- Miles, B. M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). London: Sage Publisher.

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018) *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik*. (2018, 31 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 30318). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik* (2014, 23 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 29154). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik*. (2016, 16 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 29744). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Önel, F., Dalkılıç, F., Özel, N., Deniz, Ş., Balkaya, T., & Kurt Birel, G. (2020). Ortaokul matematik öğretmenleri ölçme-değerlendirmeyi nasıl yapıyor? bir durum çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1448-1459. doi: 10.24106/kefdergi.4113
- Precourt, E. & Gainor, M. (2019). Factors affecting classroom participation and how participation leads to a better learning. *Accounting Education*, 28(1),100–118. doi:10.1080/09639.284.2018.1505530.
- Wright, J. (2014). *Participation in the Classroom: Classification and Assessment Techniques, Teaching Innovation Projects*: Vol. 4: Iss.1, Article 3. <https://ojs.lib.uwo.ca/index.php/tips/article/view/3654/2877>
- Yıldırım, A. (2006). *İlköğretim okulları ikinci kademedeki ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşler: Diyarbakır ve Elazığ ili örneği* (yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, F. ve Kırımlı, B. (2014). Türkçe öğretmenlerinin alternatif ölçme-değerlendirme yöntemlerini uygulama biçimleri ve uygulamada karşılaştıkları sorunlar. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 1621-1639.